

ფრაზეოლოგიზმები ოტია იოსელიანის სამწერლო ენაში

ენაში უამრავი სიტყვათა მყარი შენაერთი გამოიყოფა, რომელთა როლი საკმაოა სინამდვილის აღსაწერად, ენა ფლობს ურიცხვ მზა ფორმას, რომლებსაც ამოსავალი მნიშვნელობის გარდა გადატანითი მნიშვნელობაც აქვს. მაგალითად, **გაღმა გავიდა**, ამ შესიტყვებას, გარდა პირდაპირი მნიშვნელობისა, ვთქვათ, მდინარის გაღმა გავიდა აქვს გადატანითი მნიშვნელობაც და სიკვდილს, მოკვდა, გარდაიცვალას ნიშნავს.

ფრაზეოლოგია იწყება სწორედ მაშინ, როდესაც მისი კომპონენტების მნიშვნელობა იზრდილება და შესიტყვება გვევლინება სემანტიკურ მთელად. ფრაზეოლოგიზმები გამოხატავენ ერთიან აზრს და წარმოადგენენ სიტყვის ეკვივალენტებს: **ხელი შეუწყო** ნიშნავს „დაეხმარას“. მართალია, ფრაზეოლოგიზმები არ არიან ცნების ერთადერთი აღმნიშვნელნი, მაგრამ დიდია მათი ემოციური ძალა ადამიანის სულიერი მდგომარეობის გადმოსაცემად. მათ აკისრიათ ექსპრესიული ფუნქცია და მეტყველებას ხდიან მრავალფეროვანს, უფრო მოქნილსა და ხატოვანს.

ფრაზეოლოგიის შესასწავლი ობიექტის შედარებით სწორი გაგება მოცემული აქვს აკად. ვ. ვინოგრადოვს. იგი ენაში გავრცელებულ მთელ ფრაზეოლოგიურ მასალას ჰყოფს სამ დიდ ჯგუფად, ესაა: ა) ფრაზეოლოგიური შენაზარდები, ბ) ფრაზეოლოგიური მთლიანობები და გ) ფრაზეოლოგიური შესიტყვებები.

აკად. ვ. ვინოგრადოვის აზრით, ენის ფრაზეოლოგიურ ფონდში ადვილად გამოიყოფა აბსოლუტურად დაუშლელი შესიტყვებათა ტიპები, რომელთა მნიშვნელობა არაა დამოკიდებული კომპონენტების მნიშვნელობაზე. ასეთი ერთეულები იწოდება ფრაზეოლოგიურ შენაზარდებად. მაგალითად, **ჩაიღურის წყალი დალია, ყურებზე ხახვი არ დამაჭრა, თვალს წყალი დააღვეინა** და სხვ. ავტორი ვერ ხედავს ვერავითარ კავშირს გამოთქმის ზოგადსა და პირდაპირ მნიშვნელობას შორის. ვ.ვინოგრადოვისათვის მთავარია გამოთქმის სემანტიკური დაუშლელობა, აბსოლუტური გამოუყვანლობა მთელის მნიშვნელობისა კომპონენტების მნიშვნელობათა ჯამიდან, შენაზარდის აღიარება სემანტიკურ მთელად, სიტყვის

ტოლფარდად, რომელსაც დაკარგული აქვს შინაგანი ფორმა. უნდა აღვნიშნოთ, რომ აკად ვ.ვინოგრადოვს მხოლოდ ეს მყარი გამოთქმები მიაჩნია იდიომებად.

ფრაზეოლოგიურ მთლიანობათა გვერდით გამოდიან შედარებით ანალიზური ტიპის შესიტყვებანი, რომლებშიც კომპონენტების ინდივიდუალობა კი არ ინთქმება მთელის მნიშვნელობით, არამედ განისაზღვრება შედარებით გამოკვეთილად, თუმცა, ცხადია, თავისუფლად არ ჩაითვლება. ეს ე.წ. ფრაზეოლოგიური შესიტყვებებია. მაგალითად, **ფიცს დებს, სირცხვილი ჭამა, მოთმინება დაკარგა** და სხვ. მათი კომპონენტების ურთიერთკავშირის შემოფარგვლაზე გავლენას ვერ ახდენს თვით აღსანიშნი საგნების ან მოვლენების ლოგიკური ბუნება - ეს შემოფარგვლა განპირობებულია ენის სიტყვიერ მნიშვნელობათა კანონებით.

ვინოგრადოვის აზრის მიუხედავად, ფრაზეოლოგიის საზღვრები ჯერ კიდევ მოძრავი და დაუზუსტებელია. ზოგიერთ ლინგვისტს არასაკმარისად ეჩვენება ფრაზეოლოგიური შენაზარდის და მთლიანობის გასამიჯნავად მოყვანილი მასალა.

იდიომი

იდიომის განსაზღვრის კრიტერიუმად უნდა ჩაითვალოს შემდეგი:

1) **სემანტიკური ერთიანობა**. თავისუფალი შესიტყვებისაგან განსხვავებით, სადაც კომპონენტების შეკავშირება იძლევა დანაწევრებულ გაგებას, აქ ერთი ზოგადი ცნება გამოიხატება. იდიომი **წყალში ჩაყარა** უმადურობას ნიშნავს, **გული გაუკეთა** – გამხნევებას, **მტვერი ადინა** – განადგურებას და სხვ.

იდიომის სემანტიკური დაუშლელია ერთგვარ გამოვლენას პოულობს სინტაქსში. იდიომი გამოდის წინადადების ერთი წევრის როლში. წინადადებაში „ამის გამგონე დავითს მუხლი მოეკვეთა“ კითხვები ასე კი არ ნაწილდება „დავითს რა მოეკვეთა“? არამედ მთლიანდება „დავითს რა მოუვიდა? - მუხლი მოეკვეთა.“

2) **იდიომის მნიშვნელობა** არ უდრის კომპონენტთა მნიშვნელობათა ჯამს. სემანტიკური დაუშლელია ნიშნიდან გამომდინარეობს იდიომის მეორე თავისებურება – მისი მნიშვნელობა არ უდრის კომპონენტების მნიშვნელობათა ჯამს. გამოთქმას **ბეწვზე ჰკიდია** აქვს ზოგადი აზრი: საფრთხეშია. ასევე **თვალში მოუვიდა** –

მოწონა და სხვ. ეს ერთიანი აზრი დამოკიდებული არაა წევრების კონკრეტულ მნიშვნელობაზე.

3) **ექსპრესიულობა** – ხატოვნების აუცილებელი ნიშანია. იდიომები ენაში მოკლებული არიან ნომინატიურ ფუნქციას, არასოდეს არ არიან ცნების ერთადერთი გამომხატველნი. მათი უშუალო დანიშნულებაა უკვე სახელდებული საგნისა თუ მოვლენის ექსპრესიული ნიშნით დახასიათება. როდესაც ვიყენებთ გამოთქმას **თვალში მოუვიდა**, ამით არც მეტი, არც ნაკლები, მოწონების უკვე ცნობილ ცნებას ხატოვნად გადმოვცემთ.

4) იდიომი შესიტყვების ფორმის მქონე ერთეულია. აბსოლუტურ უმრავლესობაში იდიომი შესიტყვების ფორმის მქონეა: **გულის მობრუნება, თავის აგდება, ბარგის აკვრა, თვალსა და ხელს შუა გაქრა, ხახამშრალი დატოვა...**

იდიომი ფორმით შესიტყვებაა, ეს გარეგანი ფორმა იდიომის შინაგანი ბუნების გამოჩენის საშუალებად გვევლინება, მისი წყალობით:

ა) იდიომი სიტყვის ეკვივალენტურ ერთეულს წარმოადგენს, განსხვავებით ანდაზებისა, აფორიზმებისა და ლიტერატურული ციტატებისაგან, რომლებსაც წინადადების ფორმა აქვთ და, ამდენად, მის ფარდად გამოდიან, იდიომი ლექსიკური ერთეულის ფუნქციას იძენს და წინადადების რომელიმე წევრის ფუნქციას ასრულებს. მაგალითად, **ფეხი გამოჰყო, ნიშადური ამოსცხო, თავი გაუყადრა** და სხვ. ეს შესიტყვებები წინადადებაში მთლიანად ასრულებენ შემასმენლის ფუნქციას.

ბ) იდიომი აზრის ნაწილს გამოხატავს: **ობი მოეკიდა, დეზი ჰკრა** – არ ქმნის აზრის დასრულებულობის შთაბეჭდილებას. ეს იმიტომაა, რომ ზმნური იდიომი ძირითადად უქვემდებაროდაა წარმოდგენილი: არ ჩანს რეალური სუბიექტი. მისგან განსხვავებით, ანდაზები მთლიან აზრს გადმოსცემენ. აქ წინადადების ყველა მთავარი წევრია წარმოდგენილი.

ამრიგად, იდიომი შესიტყვების ფორმისა და ექსპრესიული ფუნქციის მქონე სემანტიკურად დაუშლელი ერთეულია, რომლის მნიშვნელობა არ უდრის კომპონენტების მნიშვნელობათა ჯამს.

ფრაზეოლოგიური შესიტყვებანი

ენის ფრაზეოლოგიურ ფონდში მრავლად გამოიყოფა შედარებით ანალიტიკური ხასიათის ერთეულები, რომლებიც მნიშვნელოვან როლს ასრულებენ კომუნიკაციის პროცესში. მართალია, მათ არ ახასიათებს იდიომისებური მტკიცე სემანტიკა, მაგრამ ერთ მთლიან გაგებას მაინც იძლევიან. ესაა ე.წ. ფრაზეოლოგიური შესიტყვებანი. ასეთი გამოთქმების საფუძველს ქმნის ერთ-ერთი კომპონენტის მნიშვნელობის ფრაზეოლოგიურად დაკავშირება. გამოთქმაში **სიჩუმე ჩამოვარდა** ზმნა თავისი კონკრეტული მნიშვნელობით არაა წარმოდგენილი. იგი შინააარსობრივად უტოლდება **დადგა** კორელატს: **სიჩუმე დადგა**.

ფრაზეოლოგიური შესიტყვების ბუნების გარკვევისათვის დიდი მნიშვნელობა აქვს მისი კომპონენტების სემანტიკური სახის ჩვენებას. უნდა აღინიშნოს, რომ ზმნურ ფრაზეოლოგიურ შესიტყვებებში სახელად ნაწილად აბსტრაქტული სახელები გამოდიან. აკად. ვ. ვინოგრადოვმა შემოიტანა 4 პირობითი ნიშანი: K, A, K¹, A¹.

K -თი აღნიშნავს კონკრეტულ-საგნობრივი მოქმედების გამომხატველ ზმნებს, A-თი კი გრძნობის, ინტელექტის, ემოციისა და სხვა ხასიათის აბსტრაქტულ ზმნებს. მათ შესაბამისად K¹ -ით აღინიშნება კონკრეტული არსებობები, A¹ -ით კი აბსტრაქტული სახელები (Виноградов, 1957: 96). აქვე ავტორი გვთავაზობს მათი შეკავშირების ოთხ ვარიანტს: 1) K + K¹ 2) K + A¹ 3) A + A¹ 4) A + K¹

ამ ოთხი ტიპიდან ავტორის აზრით, პირველი შესაძლებლობა (კონკრეტული ზმნა + კონკრეტული არსებითი სახელი) დამახასიათებელია თავისუფალი შესიტყვებისა და აქედან იდიომისათვის. თავისუფალ შესიტყვებას განეკუთვნება აგრეთვე მესამე ტიპი (ორივე აბსტრაქტული).

ვინოგრადოვისათვის მხოლოდ მეორე ფორმულაში K + A¹ კონკრეტული ზმნისა და აბსტრაქტული სახელის კავშირისას არის შესაძლებელი ფრაზეოლოგიური შესიტყვების ტიპის მიღება.

ენათმეცნიერი არლი თაყაიშვილი ემხრობა რა ვინოგრადოვის დეფინიციას, მაინც არ მიაჩნია მიზანშეწონილად ამ დროს A + A¹ ფორმულის როლის მთლიანად

უგულებელყოფა. ამგვარად, სიტყვის არაყოველღვარ კავშირში შესვლა არის პირველი ნიშანი მისი ფრაზეოლოგიური ჩაკეცვისათვის.

ფრაზეოლოგიური შესიტყვების ერთ-ერთ საფუძვლად მეტაფორული გარემოა მისაჩნევი. გადატანითი მნიშვნელობით ნახმარი სიტყვები სარეალიზაციო ჯგუფთან ერთად ქმნიან ფრაზეოლოგიურ კონტექსტს. გამოთქმას **პასუხი მოუჭრა** ტროპული ამოსავალი აქვს: **მოუჭრა** ზმნა არათავისუფალი მნიშვნელობით (მისცა, გასცა) უკავშირდება აბსტრაქტულ სახელს (**პასუხი**). სწორედ ეს კავშირი კონკრეტულისა ზოგადთან ქმნის მეტაფორულობას.

ფრაზეოლოგიური შესიტყვების უმრავლესობაში მხატვრული სახის შეგრძნება დღევანდელ ეტაპზე მისუსტებულია: **სიჩუმე ჩამოვარდა, შიში ჭამა**, ამის ძირითად მიზეზად ჩანს ის, რომ სასაუბრო მეტყველებაში ხშირი ხმარებით ცვდება გამოთქმა და იჩქმალება მამეტაფორებელი აზრი. რაც უფრო ახალია მეტაფორა, რაც უფრო ნაკლებად აზის ყოველდღიურობის ბეჭედი, მით უფრო ნათლად ხდება მისი აღქმა. ახალ გამოთქმას **საქმე დაიჭირა** უფრო მეტი ექსპრესიული ძალა აქვს, ვიდრე ძველ **შიში ჭამას**. მიუხედავად იმისა, რომ უკანასკნელში ხატოვანების მეტი ელემენტი.

რა არის საერთო იდიომსა და ფრაზეოლოგიურ შესიტყვებას შორის?

1) უპირველეს ყოვლისა, ესაა სემანტიკური დაუშლელიობა. ფრაზეოლოგიური შესიტყვება იდიომის მსგავსად, ქმნის ერთ მთლიან გაგებას და წარმოადგენს სიტყვის ეკვივალენტს.

2) ფრაზეოლოგიური შესიტყვებაც შესიტყვების ფორმის მქონეა და, ამდენად, გამოხატავს აზრის ნაწილს. მრავალელემენტიაანი გამოთქმები: მძიმე დამარცხება აგემა, დამსახურებული გამარჯვება მოიპოვა...აქაც არ გამოდის შესიტყვების ფარგლებიდან....

3) ფრაზეოლოგიური შესიტყვების სემანტიკური მონოლითურობა აირეკლება სინტაქსში: წინადადებაში იგიც ასრულებს ერთ-ერთი წევრის ფუნქციას. „ბრიგადამ ვალდებულება აიღო, რომ გეგმას გადამეტებით

შეასრულებდა“ - აქ ვაღიარებულება აიღო მთლიანად გამოდის შემასმენლის როლში.

4) იდიომის მსგავსად ფრაზეოლოგიური შესიტყვებაც ენაში მზა ფორმით არსებობს (კვლავ იწარმოება) და აქვს მუდმივი ლექსიკური შედგენილობა: **პირობას დებს, შიში ჭამა**.

იდიომის მსგავსად მის დამახასიათებელ ნიშნად ჩაითვლება სახელადი კომპონენტის გავრცობის შესაძლებლობა. მაგალითად, შემთხვევა მიეცა - მშვენიერი შემთხვევა მიეცა

რაც შეეხება სიტყვათა რიგის ცვლას და სხვა გრამატიკულ ნიშნებს ფრაზეოლოგიურ შესიტყვებას ისინი იდიომზე ნაკლებად არ ახასიათებს.

5) ფრაზეოლოგიური შესიტყვება, ისე როგორც იდიომი, ექსპრესიული ფუნქციის მქონე ერთეულს წარმოადგენს. ამ ექსპრესიას ქმნის მათთვის დამახასიათებელი ხატოვანება. იდიომი **წყალს ნაყავს** და ფრაზეოლოგიური შესიტყვება **ექვს ბადებს** მეტაფორულობის ელემენტებს შეიცავს.

ამასთან იდიომი და ფრაზეოლოგიური შესიტყვება ავლენს რამდენადმე სპეციფიკურ ნიშანს, რომელთა მიხედვით ისინი ცალ-ცალკე ქვეჯგუფებში ექცევიან.

იდიომში კომპონენტებს შორის კავშირი ემყარება სინამდვილეს: **ქვა ქვაზე არ დატოვა** - აქ დამოკიდებულება ელემენტებს შორის წმინდა მატერიალურია, განპირობებულია სინამდვილის მოვლენებს შორის ლოგიკური მიმართებებით.

განსხვავებაა აგებულებაშიც. ფრაზეოლოგიური შესიტყვების საყრდენი სიტყვა ზოგადი, განყენებული შინაარსის არსებითი სახელია: **შიში ჭამა, ძილი გაუტყდა**. ძირითადად ამ ზოგადი არსებითის კავშირი კონკრეტულ ზმნასთან ქმნის პირობას ფრაზეოლოგიური მნიშვნელობის განვითარებისათვის.

იდიომის სემანტიკური ფუძე კონკრეტული, ფიზიკური საგნის გამომხატველი სახელია: **თავი დასდო, ხელი ჩაავლო, ქვაზე დაასახლებს...** სწორედ ამ კონკრეტული

სახელის კავშირი კონკრეტულ ზმნასთან ქმნის თავისუფალი შესიტყვების იდიომად ქცევის შესაძლებლობას.

ეს მოკლე ექსკურსი, საშუალებას გვაძლევს განვიხილოთ ფრაზეოლოგიზმების გამოყენების საკითხი ქართველი მწერლის ოტია იოსელიანის მდიდარ შემოქმედებაში და აქვე უნდა დავძინოთ, ლექსიკის სიმდიდრე ოტია იოსელიანის ენის თანამდევია, მათ შორის ფრაზეოლოგიზმთა სიუხვე კი მწერლის მდიდარი ენობრივი შესაძლებლობების გვირგვინი.

ჯერ წარმოვადგენთ ფრაზეოლოგიზმებს, რომლებიც ერთი სიტყვის ირგვლივ წარმოიქმნებიან, როგორცაა მაგალითად, **თავი, გული, თვალი**

გული:

მე ისეთი **გული მომივიდა**, ვტაცე ხელი საყელოში, ჩხუბი დავუპირე (ლახტი, 245, 9);
მაგრამ გადაძოვილ მინდორზე რომ **გული არ უდგებოდა** (შავი და თეთრი ძროხა, 63,20);

იმედოვნებდნენ, იქნებ **გული მოიბრუნოსო** (ლევანა 52,34);

გული მოეცა, ხმას აუწია, აჭიკჭიკდა, ახტა, 31 (ლევანა 54, 32);

უთქვამს, ძალიან **გული მწყდება** (დიდი ფარნა, 484, 5);

დაღლილ კვიცს რომ რძე მოუნდება, მაშინვე **გული მოუღებება** დედაზე (კვიცი და მგელი, 486, 28);

აქ მაინც ვერავინ მოგვწვდებო და **გული საგულეს ჩაიბრუნეს** (ხარჯიხვი, 495, 5);

გული ისე **დამიმძმიდა**, მინდოდა ვინმე, ტყუილად, უსიტყვოდ, თუნდაც ჩემთვის რომ არ ეცალა და ჩემი არ ესმოდა... (ჩემი ცხენი, 125, 9);

გული ისევ **გადამიტრიალდა** და ისევ უკან-უკან დავიხიე (ჩემი ცხენი, 126, 18);

იქ ხომ სულ **გული გამისკდებოდა**, როცა დღის ნათელსაც ველარ დავინახავდი... (ჩემი ცხენი, 127, 11);

ჩვენ რომ შიშით და ძრწოლით **გული გვიფანცქალებს**, ვუახლოვდებით (სახედარი - ჩემი სიხარული, 162, 23);

ასე თავმიკრულს საჭმელით რა მოპირავს და წკმუის, ყმუის, ყეფს საცოდავი,- კაკალი **გული დაგეწვება** (გერმანელი, 280, 6);

და ამდენ ნარბენს, თურმე, **გული ყელში მაქვს მობჯენილი**, ხმას ვერ ვიღებ (დედი, 313, 9);

ამოვიგლიჯე ყელიდან გული და რაღაცა ამოვაცოლე (დედი, 313, 7);

და ამიტომ თუ იყო, რომ გული მათთან დიდხანს არ მიდგებოდა (ალათი, 353, 34);

აქ რომ არ ეცხოვრა და გული და სული როლში არ ჩაედო, სხვა საცხოვრისი მას არ გააჩნდა (ჩემი თეატრი, 380, 12);

რა გააწყალე გული! (სოკოს კრეფა, 425,28);

წაბლას გული ახლაც მინდვრებისკენ მიუწევს (ხარები ანუ ერთი დღის სიბრძნე, 294, 12);

- არა, მოკლავენ, - კიდეც უფრო ამოუჯდა გული ჩემს დაყვავებაზე (ვარსკვლავთცვენა,თავი II, წყალდასხმული კერია, გვ.384,16);

მათ შორის ისეთი არავინ იყო, ქალიშვილს თვალი და გული ერთად შევარდნოდა (შინაბერა,11, 16);

გული რად ჩაგიდგა, სული რად ჩაგბერა ან ვნება რად გაგიჩინა?.. (შინაბერა,16, 12);

...ვითომ დარეჯანზე ჭკვიანი იყო, მეტის მცოდნე და განათლებული თუ, საქმე იცის და ქვეყანაზე შესტკივა გული? (შინაბერა,17, 15);

ამჯერად გული უფრო ჩვენსკენ, სამხრეთ კალთებზე მეთანადრებოდა (სოფლის თვალი, 146, 18);

დილიდან არაფერი ეჭამა და გული უწრიალებდა (იყო ერთი ქალი, 317, 1);

ახალგაცნობილი რძლის ხათრით აღარ მოსდის გული შვილზე (იყო ერთი ქალი, 391, 7);

რა საცოდაობაა! გული მაქვს, მაკა, დათუთქული (იყო ერთი ქალი, 393, 33);

თითიც არ დაუკარებია, რაკი მისი გული სამუდამოდ ლეჟავას ქალს ეკუთვნოდაო (იყო ერთი ქალი, 441, 6);

წავალ, შენი ჭირიმე, მაკა, გული გატკინე ჩემი უბედურებით...(იყო ერთი ქალი, 476, 1);

თითქოს მაღლა მიდიოდა, მაგრამ გული იქ, საიდანაც აფრინდა, მიწაზე ჰქონდა მიბმული და მაღლა არ მოჰყვებოდა (იყო ერთი ქალი, 501, 13);

- გადამრევ მე შენ, ჭიჭიკო, გული... კაცო, გული... გული კი არ ბერდება (მჭედლები, 185,5);

სანემ დააწინოურებენ, გული რო ეიცრუა, ეიცრუა: (დედის ცრემლები, 201,38);

პლანტაციამდე მაინც გულმა არ მომიტმინა და ხიდთან მანქანა გავაჩერე (აკაციის ყვავილობა, 122, 11);

ვასკდები ჩემს გულს, ეს რა მიქნა, ეს რა გამიკეთა (აკაციის ყვავილობა, 141, 33);

შენ, **გულს რომ მოიყვანდე**, პიესებსაც დაწერდიო (ავტ.ნოველა);

მარა ჩემს **გულს ეკარება** რამე? (აკაციის ყვავილობა, 142, 33);

იცოცხლე, შიგ ნახატებია, სულსა და **გულს ახარებს** (ჩემი „ვეფხისტყაოსანი“, 74, 24);

ჩვენც მიჩვეული ვართ, ის კი არა, ასე რომ არ მოხდეს, რაღაც **გულს დაგვაკლდება** (დავა ავტობუსში, 257, 24);

და **გულს მოეშვა**, მაგრამ ქილუქის კუთხეს მაინც შიშით ახედა (ჯარისკაცი დაბრუნდა, 369, 6);

აი, რა აშფოთებს ანდროს, აი, რაა, რომ **გულს უხეთქავს** მამას:(ავტომანქანის გატაცება, 300, 20);

გულს უწყალებდა ეს ხმა და ბრაზი ახრჩობდა, რომ ვიღაცას მისთვის ბედნიერება შემუშრდა (ქალი აგარაკზე, 339,14);

- არ გამახსენდა, გზაში სულ მაგაზე ვფიქრობდი და **გადამიყვა გულს** (ჯარისკაცი დაბრუნდა, 360, 19);

დამით, გვიან, **გულის ძილში რომ იყვნენ**, მაშინ მიადგა სამოყვროს (ეპიტაფია, 44,33);

მთლად **გულზე გამხეთქეს** და სცენარებიც მივაყულე (ავტ.ნოველა);

- შალვას რაღაც, ალბათ, ბიჭის გამოისობით **გულზე მოეშვა**, ქილიკი მოუნდა (დედისერთა, 218, 4);

მისი ნანა და სიმღერა ... **გულში ჩამწვდომი იყო** (ავტ.ნოველა);

თითქოს, სადღაც **გულიც გაუტყდა** საყვარელ ცხენზე (ორი ქორა, 284, 29);

თავისიანებისაკენ **გულიც კი აღარ მიუწევდა**, ყველამ ასე რატომ გაიმეტა?! (ხარჯიხვი, 498, 2);

...რომელსაც დედისათვის ცური კი არა, **გულიც გამოეღეჭა** და ძალზე დაესუსტებინა (ჩემი ცხენი, 122, 5).

თავი:

საცოდავმა დედაჩემმა რომ ვერაფრით **თავი ვერ მოაბა** ქვრივ-ობრის გაწამებულ ცხოვრებას... (ავტ. ნოველა);

და არ ვიცი, **თავი როგორ შევიკავე** (ავტ.ნოველა);

... თვით ერის შვილობამაც კი ბებიაჩემში **მოიყარა თავი** (ავტ.ნოველა);

ლუკაია, ამ ხიდს გადააცილე ურემი და **ჯანდაბას შენი თავი...** (ქვრივის ცრემლები,101,1);

ჯიბილოს რომ შეეხვდი, ყველაზე უფრო მაშინ ვიგრძენი, **უკვე მასზე რამდენად მალლა მიმაჩნდა თავი** (ხაფანგი, 295, 35);

მერე **სად გინდა, თავი რომ გამოჰყო**, ან ცოცხალს გაგიშვებენ? (ხაფანგი, 297, 3);

- მე, ჩემო ძმაო, მესამე კურსიდან **მიკრეს თავი** პირდაპირ წინა ხაზზე (ჯარისკაცი დაბრუნდა, 354, 22);

გამოლანძღა ის ხალხი, **მომჭრა თავი, მომჯაყა...** (მიწისძვრა, 136, 17);

მოსძულდა თავი და რავარი მუმტარიც შეხვდა, იქაურობა ისე მიაყიდა (დიდი ფარნა, 483, 1);

ერთხანს, შემოდგომა-ზამთრამდე როგორღაც **გაჰქონდათ თავი** (ომი და სიხარული, 224, 19);

თორემ სოფელში **თავი არ გამომეყოფა** (ჩაჩნის გოგო, 228, 18);

რაც თავი მახსოვს, გაუვალ და უსიერზე რომ არაფერი ვთქვა, ხეირიანი ტყე რომ დაერქმევა... (ძუ მგელი, 298, 13);

- ხედავ, რავა მიტლიკინებს ენას? ხედავ, **რავა აიშვა თავი?!** (ვარსკვლავთცვენა, თავი IX, გაუსკვნელი საძირკველი, გვ. 409, 9);

ასე, ვიღაცა ვიგინდარასავით **გაუყადრა თავი** და მოვიდა... (გედის სიმღერა, 222, 5);

შეჩერდა, **თავის აგდებად მიიჩნია** და თავს ძალა დაატანა, რომ უკან არ გაბრუნებულიყო (ქალი აგარაკზე, 328, 28);

და წყალში მოცურავე **ჭინკებს ბეკობი თავზე დავაქციოთ**, ვიღას ახსოვს ეს, რაღაც სხვა მინდა (ხაფანგი, 295, 28);

გვეფერებოდა, **თავზე გვევლებოდა** (ალათი, 353, 24);

თვალი:

და **თვალი** იქით, მეორე ოთახში მოფუსფუსე ცოლისკენ **უჭირავს** (მოთხრობები ოჯახზე, 30, 7)

გაიარონ, **თვალს წყალი დააღვეინონ** (პირველი ცდუნება, 210, 2);

მახლობლად დადგა და **თვალში აღმასი წყალი ჩაიყენა** (ხარჯიხვი, 506, 36);

პეპელასთან მიირბინა, მაგრამ იგი **თვალსა და ხელს შუა გაუსხლტა** (კვიცი და მგელი, 485, 24);

რომ ძროხა **თვალსა და ხელს შუა არ გამქრალიყო** (შავი და თეთრი ძროხა, 65, 17);

ჩემი უმცროსი ძმა, რაღა თქმა უნდა, **თვალსა და ხელს შუა გამდგრა** (ბოშას კოცნა, 457, 3);

დაადო მაკრატელი და **თვალსა და ხელს შუა ფსკერი შემოაჭრა** (მეჟემტე რუსი, 258, 7-8);

ერთ გაზაფხულზე თვალსა და ხელს შუა შეიცვალა, გალამაზდა (ხე უნაყოფო, 132, 34).

ოტია იოსელიანი განუმეორებლად მეტყველი, თავისებური კოლორიტის მწერალია, მის ნაწარმოებებში მრავლად გვხვდება ფრაზეოლოგიური გამოთქმები, რაც უდიდდეს სილამაზეს და მომხიბვლელობას მატებს მის მხატვრულ ქმნილებებს. და ეს არცაა გასაკვირი, ოტია იოსელიანი ხომ ღვიძლი შვილია საქართველოს ერთ-ერთი ულამაზესი კუთხისა, სადაც შეიძლება შექმნილიყო ერთგვარად ორიგინალური და სუფთა ქართული გამოთქმები.

გამოყენებული ლიტერატურა

ერთელიშვილი ფარნაოზ, „ანდაზის ცნების საკითხისათვის“, მნათობი, 1957, 33;

თაყაიშვილი არლი, „ქართული ფრაზეოლოგიის საკითხები“, თბილისი. 1981;

ღლონტი ალექსანდრე, „ქართული ლექსიკოლოგიის საფუძვლები“, თბილისი. 1988;

იოსელიანი ოტია, ნოველები, თბილისი. 1974; 1982;

Виноградов В.В., Об основных типах фразеологических единиц в русском языке, Академик Шахматов, Сборник статей и материалов, М-Л., 1947

Виноградов В.В., Фразеологические сочинения, М., 1957.

Ефимов А.И. , Фразеологическое новаторство Салтыкова-Щедрина, журн. Литературная учеба, 1939, №12, стр. 45

Manana Mikadze

Phrases in Otia ioselianis novels

Abstract

A large number of words in the language are allocated, whose role is sufficient to describe reality, the language has a number of shapes that have a shorter shape than the mean value. For example, the other side of the river, except for the direct meaning of the river, has a figurative meaning and death, died, died.

Comparative correct understanding of the phraseology study unit has academic. F. It is It divides the whole phraseological material into the language in three large groups: a) phraseologist, b) frazerologist-integer integrations and c) frazerological verbs.

The article reviews phrases in the works of Otia Ioseliani, who created words "heart", "eye" and "head".

Otia Ioseliani is an unquestioned speech, a peculiar coloring writer, in his works many folklore expressions, which enrich the beauty and enhances its artistic creations. And this is not surprising, Otia Ioseliani is one of the most beautiful parts of Georgia, the liver of birth, where some original and pure Georgian expressions can be created.